

odlišná jen ve srovnání různých kontinentů, ale i jejich regionů: západní Evropa je jiná než ta východní, sever jiný než jih, Polsko jiné než Česká republika. Sociologie náboženství má být podle Davieové citlivá k ekonomickým, politickým, historickým a kulturním specifickým, ke kontextu a změně: „západní Evropa sice může být jedinečná, ale v žádném případě není statická“ (s. 185). Lze si jen přát, aby i další autoři byli schopni myslet a psát tak pokorně a nedogmaticky, jak to činí Grace Davieová.

Jan Kapusta

Pavel Kosatík: *České snění*. Praha: Torst, 2010, 400 stran.

Český publicista Pavel Kosatík je především autorem politických biografí, v minulosti se mimo jiné věnoval například životům manželek českých prezidentů (*Osm žen z Hradu*. Praha: Mladá Fronta 1993 a další rozšířená vydání), bankéře Jaroslava Preisse (*Bankéř první republiky*. Praha: Motto a RIF 1996) nebo komunistických funkcionářů Gottwaldovy KSČ (*Gottwaldovi muži*. Praha: Paseka 2004, spolu s Karlem Kaplanem). Jeho nový autorský počín, kniha esejí nazvaná *České snění*, na jeho dřívější práce tematicky navazuje, zároveň se jim ale svým širším nebiografickým záběrem poněkud vymyká a představuje v jeho tvorbě krok novým směrem.

České snění je koncipováno jako soubor Kosatíkových kulturně-historicky zaměřených textů, které původně vycházely jako seriál v časopisu Týden. Původní eseje byly revidovány a doplněny poznámkovým aparátem a rejstříkem, jedna z nich byla vyřazena a jiná naopak nově dopsána. Vznikla tak kniha, jež částečně přesahuje původní publicistický formát a lze ji zároveň do jisté míry považovat za autorské stano-

visko k některým dosud diskutovaným aspektům českých kulturních dějin.

Oněmi „sny“, z nichž každému je věnována jedna z dílčích esejí, jsou v Kosatíkově pojetí v podstatě specifické mentality, soubory dobových sdílených představ o významu českého národa a místě Čechů ve světě, které se projevují formou konkrétních národních aspirací. Tyto aspirace mohou nabývat jak podoby politické, například v případě pokusů o rozšíření teritoria českého státu, tak i ryze kulturní, která je patrná například ve snahách o zdokonalování českého jazyka nebo v rámci sporu o Rukopisy. „Český sen“ v Kosatíkově pojetí obsahuje nejen samotnou ideu, ale i pokusy o její realizaci, ať už marginální nebo dotažené do konce – byť často hořkého a odlišného od původního záměru. Většinu autorem sledovaných témat je chronologicky možné zařadit do 19. a 1. poloviny 20. století, tedy doby formování moderní české identity a státnosti, přesahy do starších období či směrem k současnosti jsou spíše jen letmo načrtnuté. Patrná je zde přiznaná inspirace starší knihou Vladimíra Macury *Český sen* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998), pojetí prvku „snu“ je ale v obou knihách poněkud odlišné – Macurův český sen byl metaforickým vyjádřením myšlenkového světa českých „buditelů“ 19. století, zabýval se otázkou, *jací jsme si mysleli, že jsme*. U Kosatíka jde spíše o to, *čím jsme si mysleli, že bychom mohli být*.

Knihu otevírá obsáhlá esej *Sen o Slovensku*, která shrnuje české snahy vypořádat se s existencí Slovenska a Slováků v rámci obrazu vlastní národní identity. Sleduje vývoj myšlenky čechoslovakismu a jednotlivé české „kulturní mise“ na východ, ať už inspirované jednotlivci typu Karla Kálala, nebo v době první republiky přímo institucionalizované. Kosatík si zde všímá i toho, jak odlišně a rozporuplně

byly tyto často „latentně imperiální“ snahy vnímány samotnými Slováky. Obdobné téma má i následující *Sen o cestě na jih*, který diskutuje kulturní, turistické i politické pronikání českých elit do jihoslovenských zemí a snahu o vytvoření politické síly, která by vyvážila německý vliv, a to včetně pokusu o vytvoření teritoriálního koridoru zhruba ve směru Bratislava-Terst. Z dalších kapitol jsou takovým pokusům o rozšíření vlivu a území českého státu věnovány i eseje *Sen o Lužici*, *Sen o Podkarpatské Rusi* a *Sen o koloniích*. Zvláštní případ pak v tomto kontextu představují *Sen o Rusku* a navazující *Sen o SSSR*, kde česká společnost reprezentovaná svými politiky a mysliteli naopak vystupuje v roli jakéhosi „mladšího bratra“, který hledá porozumění a ochranu u onoho „mocného slovenského dubiska“ a je opakovaně zklamáván.

Kromě těchto témat s mezinárodním přesahem jsou ovšem v knize zastoupeny i eseje, které se zabývají usilováním, jež směřovalo dovnitř české společnosti. *Sen o tělesné zdatnosti* mapuje počátky a vývoj sokolského hnutí, *Sen o státě pro 40 milionů lidí* rozvojovou vizi Tomáše Bati, *Sen o novém náboženství* vznik Církve československé a *Sen o jazyce* proměny péče o spisovný český jazyk a především hledání jeho vytoužené nové, čisté podoby. Do historie, respektive k jejím reinterpretacím odpovídajícím dobovým požadavkům, se pak obrací *Sen o pravlasti*, *Sen o vyhraných bitvách* a *Sen o rukopisech*. Kapitolu samu pro sebe představuje *Sen o životě bez Němců*, ve kterém Kosatík popisuje vývoj vztahu obou etnických skupin v českých zemích až k jeho hořkému konci, a *Sen o moři*, jenž je krátkou kapitolou pojednávající především o tom, jak vybrané významné postavy české vnitrozemské kultury vnímaly moře.

Ve výběru témat a jejich zpracování je místy možné pozorovat jistou nevyváže-

nost – zatímco některé eseje sledují vývoj konkrétního fenoménu, jiné, zejména ty kratší, jsou spíše souhrny informací, které mohou být zajímavé, ale u kterých je mentální struktura, která by je měla spojovat, spíše jen letmo načrtnuta. Týká se to například již zmiňovaného *Snu o moři* nebo *Snu o pravlasti*, který z větší části jen shrnuje dílo profesora Karla Kramáře (nezaměňovat se stejnojmenným politikem), jehož je dnes ze zpětného pohledu v podstatě možné zařadit do kategorie nepřilíš významného „maššblu“ (srov. Vladimír Borecký, *Zrcadlo obzvláštního. Z našich maššblů*. Praha: Hynek s. r. o. 1999, s. 33–39).

U řady dalších témat by jistě bylo možné pustit se do podrobnějších analýz problému a uvést další související fakta. Nabízí se například ve *Snu o Lužici* nezmíněná teorie, že karta připojení Lužice k Československu možná hrála roli také při formování souhlasného postoje československých politiků k nevýhodné smlouvě o poválečných dodávkách uranu do SSSR (Vladimír Valenta: *Co předcházelo těžbě uranu*. In. *Podbrdsko V*, 1998, s. 182–195), nebo možnost podrobněji zmínit v rámci *Snu o vyhraných bitvách* problematiku opomíjených českých vojenských vítězství pod rakouskou vlajkou a vůbec vyrovnávání se poválečné československé armády s jejím rakouským dědictvím (srov. např. Josef Fučík: *Osmadvacátníci. Spor o českého vojáka I. světové války*. Praha: Mladá fronta 2006). Zvolená forma a záběr textů nicméně odpovídají původnímu publicistickému žánru, k němuž jistá lehkost pera a soustředění na celkový obraz namísto podrobností patří. Výše uvedené problematice detaily proto nelze, s ohledem na to, že jde o práci určenou pro širší veřejnost a nikoli o odbornou studii, považovat za zásadní nedostatky.

Obdobně si je možné představit rozšíření pasáží věnovaných vývoji jednotlivých

„snů“ od padesátých let 20. století dále a třeba i doplnění dalších kapitol – vždyť například raná devadesátá léta 20. století, z hlediska „produkce snů“ poměrně plodná, se pomalu již stávají vzdálenější minulostí. Ale už samotný fakt, že se při čtení Kosatíkovy knihy nabízejí další nápady, jak ji doplnit a co všechno by vlastně mohlo být dalšími „českými sny“ projevujícími se různou formou v různých dekadách (*Sen o nepolitické politice? Sen o neutralitě? Sen o Americe?*), svědčí o tom, že nejde o knihu zbytečnou. To, že svým způsobem po přečtení zanechává v čtenáři více otázek, než kolik si jich kladl předtím, je jí jen ku prospěchu.

Jan Pohunek

Eduardo P. Archetti. *Masculinities. Football, Polo and the Tango in Argentina*. New York: Berg, 1999, 212 stran.

V roce 2010 jsme si připomněli pětileté výročí úmrtí známého argentinsko-norského sociálního antropologa Eduarda P. Archettiho, který zemřel v roce 2005 v Norsku na rakovinu ve věku šedesáti dvou let. Během své pozoruhodné vědecké kariéry se věnoval nejen kulturním a sociálním změnám ve společnosti, ale také (genderové) identitě ve sportu a volnočasových aktivitách – oboje v návaznosti na argentinskou mentalitu. Nejvýraznější kniha, v níž shrnuje své výzkumné poznatky o argentinské společnosti a kultuře a o argentinské (genderové) identitě ve sportu a volnočasových aktivitách, nese název *Maskulinita: Futbol, pólo a tango v Argentině*.

Pojďme ale postupně. Nejdříve si přečtíme, co o knize oficiálně říká její modročerná obálka. Píše se zde, že „komplex vztahu mezi nacionalismem a maskulinitou byl zkoumán historicky a sociologicky s jedním shodným závěrem: Mužský koncept

odvahy a mužnosti jsou jádrem nacionalismu“. Ve zmíněné knize, kterou lze na základě zvoleného tématu nazvat průkopnickou, autor nejen formuluje otázky, které se vážou k výše vyjádřené domněnce, ale je také v pokušení vyvolat debatu, která je založena na empirické analýze maskulinity, a to v kontextu stejno-pohlavních (fotbal a pólo) a dvou-pohlavních (tango) vztahů – ostatně jak napovídá název publikace. Jihoamerická země Argentina se svou bohatou historií a se svými bohatými tradicemi poskytuje plodnou půdu pro výzkum, popř. výzkumy, v nichž lze zkoumat průnik maskulinity a národních/národnostních konstruktů: hybridizace, přeměna evropského jazyka a kulturní produkce. Ony výše zmíněné národní/národnostní konstrukty nám poskytnou veškeré informace o genderové a o národní identitě Argentinek a Argentinců. Eduardo Archetti argumentuje tím, že důležitost kulturní produkce argentinských žen a argentinských mužů má dlouhou historii a tím pádem mohutně tvaruje národní (argentinskou) psychiku, čímž se liší od názorů, tvrzení a přesvědčení některých teoretiků globalizace.

Kniha, pokračuje v monologu modročerná obálka, analyzuje poznatky, které přesahují národní (myšleno argentinské) hranice, a vyslovuje tak obecné antropologické argumenty. Zmíněné obecné antropologické argumenty nejsou kulturně specifické a jejich úkolem je vyvolat diskuzi, jež by obsahovala důležité otázky týkající se všeobecných teoretických problémů, jako je např. souhra mezi morálkou a rituálem, přes srovnání/srovnávání národa a aristokracie až po důležitost „odlišnosti“ v národních konstruktech – obzvláště v takových konstruktech, jež se vztahují ke sportu.

Publikace je pozornostihodným příspěvkem nejen vědeckému oboru antropo-